

Kosti Pamilo (Kondrozen bunukka): Tohturin vastahotol

Näytändätila pidää jagua kahteh ozah. Siit kaččomah tullud rahvaz voi primiettie, midä tohturi ruadaa omas huonehez da midä rištikanzat paissah vuoruo vuottajes. Vastahotol mänijä sua olla enemmängi, hos kaikel ei roite paginavuoruo.

Alkuperäinen näytelmäteksti julkaistu kokoelmassa Sunguda. Täyzi karjalankielizie kuaskoi, runoloi da näytelmie. Toim. Fed'an Paušu. Joensuu: Suojärven Pitäjäseura ry 1989, s. 123–130.

Henget:

Emändä 1

Emändä 2

Emändä 3

Buabo

Tyttö – buabon bunukka, neidini

Mužikka

Tohturi

EMÄNDÄ 1

Tiäl vai istuo kokotammo kui pyhänpäivän piiruad da vuotammo, konza tohturi tuloo. Kus kävelöö, kui ei aijalleh tule, hoz meijät tänne käsköö? Onnuako akka yöpajan helmal magua, händä ei targie nossattua, sentäh myöhästyy!

EMÄNDÄ 2

Kuulevai, se mies magua konza kuz dai targio nossattua. Ylen on aidoinikka mužikka! Et tiijä, konza kenen helman piäl magua.

EMÄNDÄ 1

Vai on muga aidoinikka mužikka?! Sentäh jo kyläl čuhkettih da sanottih nenga: "Vastahotol akat sobien piäličči tutkii da kuundeloo." Kui vanhemi oppii nybliä kerittiä, dai sanoo: "Ei tarvitse riisuo! Avatkaa suu, sanokaa: 'A-a-a!'" A, kui nuori tyttö tuloo vastahotol, siid ei kergie tervehyttä luadie, kui jo sanoo: "Olkaa hyvä ja riisuutukaa!" Vanhoin viat suus kaččoo, a nuorien viad ryndähiz nägöö.

EMÄNDÄ 3

Muga on dielo, muga! Mie tiijän, kui jo kerran käin. Käski suun avata da sanuo "A-a-a!" Muga i ruavoin, lampun ker kaččoi da rohud andoi. Jälgehpäi olen duumainnut, kui häi miun vian suuz nägi, kui miul vačanpohja kibie oli?!

EMÄNDÄ 2

Paranigo viga, kui rohud joit?

EMÄNDÄ 3

Sehäi vasta kumma oli, kui viga parani! Paha oli hänen ker paissa, kui paginua ei ellennä. Hiiozie sanou munaziksi, kulkkuo kurkuksi da sivuloi selläksi. Hengie sanoi syväimeksi. Ei minuo uskonut, hos hänel sellitin: "Rahvas kuollah, kui hengi lähtöö, eihäi syväin ni kunne lekaha!" Ykskai ei minuo ellendännyt.

(Mužikka tuloo vuotandaperttih.)

MUŽIKKA

Tiäl vai akad issutah da šokkie pieksetäh! Kenbö nygöin kodiruadied ruadah, kui tiäl aigua mänetättö? Vai jogo maniera on muuttunnud: akat kyliä kävelläh, mužikad ruadamah pannah? Tulittogo rohun suandah vai tohturin kobeloitavaks?!

EMÄNDÄ 2

Täl igiä pädöö kai, rohud dai kobeloinnat! A mintäabö sie tulit, vet kobeloindie ed vuota?! Rohtu siulgi pädöö, se on pirtuo, sidä siegi vuotat! Olizid erähičči hoz vuottamatta, kui aivin oled juonut, min eläjez olet suanut!

MUŽIKKA

Mie en siul čottua pie, min olen suanud da min olen juonut! Ne kai omad on oldu, ei ne varrassetud ole oldu!

EMÄNDÄ 2

Kui et čottua pie, ga mintäabö siid akkoin istumizih tarttelehat? Olizid vaikkani ollut, dai myö emmö kyzelis siun reseptilöi!

(Tohturi tuloo da mänöö enzmäzeks oman stolan luo. Välil heittää pindžakon vuarnah da pyörähtää järilleh vuotandapertin puolel.)

TOHTURI

Anteeksi myöhästymiseni! Jouduin kotikäynnille ja siellä hupeni aika. Kuka on vuorossa, tulkaa sisään!

EMÄNDÄ 1

En tiijä, ken on vuoros, vai mie olin enzmäzeks tiäl!

EMÄNDÄ 2

Sie olid enzmäzeks da mie jälgimäzeks, vai ettögö piästäiz minuo, kui miul on kiireh? Lehmä on jyrylleh, da se pidäis häkil taluo!

EMÄNDÄ 3

Dai miul on kiireh, hoz ni ken ei ole jyrylleh! Miän neveskä on vačan ker, ihan viimezilläh. Sinne olis kiireh händä buabuimah.

MUŽIKKA

Piässämmö häned enzmäzeks! Tulija ei vuota, a häkki voi vuottua!

(Emändä 3 mänöö tohturin perttih. Tohturi andaa kättä da siid istoilleh čupetetah dielot. Sil aigua rahvas suahah kuulla, midä vastahotandapertis paissah.)

EMÄNDÄ 2

Kuibo Hourin neveskä on jo viimezilläh, kui Emänpäivän aigah venčaidih? Eihäi siid ole vie kui puoli vuotta aigua!

MUŽIKKA

Kaikkie sie kyzelet, hoz viizahaks mänet! Taki muissad vanhan rahvahan sanonnan: "Enzmäni lapsi tuloo näbieh, a toine vuottaa oman aijan"? Olihai ennen Emänpäiviä monda pruznikkua da pitkäs puaras käyndiä! Čotaiče niiz aiga, kui himoittannoh!

(Emändä 3 tuloo tohturin pertis, hyvästelöö da lähtöö iäreh.)

EMÄNDÄ 2

Nygöin mie mänen, annan tutkie joga kohan. Jätän maksamatta, kui muuda ei tutkinne kui suuda kaččoo. Täyven dengan maksan, sil pidää tutkie dai kobeloija!

(Tohturi tuloo ukseh da kuččuu uuvan potilahan. Emändä 2 mänöö tohturin jällez da tohturin huoneheh piästyö algaa jaksauduo.)

TOHTURI

Ei emännän tarvitse riisuutua! Kyllä minä kuuntelulaitteella teistä selvän saan.

EMÄNDÄ 2

Mie täyven hinnan maksan dai täyven kaččonnahon. Suat korval kuunnella, silmäl kaččuo dai sormil painella!

TOHTURI

Minä teen nyt vain pikatutkimuksen ja katson muotonne myöhemmin, jos aihetta on.

EMÄNDÄ 2

Aihetta on dai muoduo midä näyttiä. Voit tehä pikatutkimuksen, vai mie en sidä maksa!

TOHTURI

(Ottaa kuuntelulaitteen ja kuundeloo.) Kyllä keuhkoista pahaa krahinaa kuuluu! Avatkaapas suu ja sanokaa voimakkaasti: "A-a-a!"

EMÄNDÄ 2

(Sanoo koval iänel.) A-a-a!

TOHTURI

Tässä on resepti. Maksatte sen sitten, kun krohina kurkusta häipyä ja sairaus paranee.

EMÄNDÄ 2

Ei täl reseptil sairahus parane! En mie kulkkuo valittamah tullut! Miul on niärvös pahka, sidä näyttämäh tulin. Sie vai suuda avuamah kässed da aa:da pidää huikuttua!

TOHTURI

Kyllä tuo krohina pitää hoitaa ensin. Se teitä ahistaa!

EMÄNDÄ 2

Minuo ei ahissa ni mi, kui oma ukko. Hänen ahissuksiz mie rohut tiijän. Usso sie se!

TOHTURI

Uskonhan minä teitä, mutta en ehdi paremmin tutkia. Tulkaa kahden viikon kuluttua uudestaan, niin teen täydellisen tutkimuksen ja teen sen ilmaiseksi! Silloin pahkakin tulee katsottua. Eikä tarvitse pelätä, että muotonne jäisivät tutkimatta!

(Emändä 2 lähtöö n'urpissuksis. Toizil vuottajil kehuu liägäriin händä hyvin tutkinnuon.)

EMÄNDÄ 1

No, Saša, tutkigo liägäri hyvin? Käskigö jaksauduo?

EMÄNDÄ 2

Hyvin tutki, jaksauduo käski! Olin ihan ilgozilleh, vai ristarihma oli piäl. Tarkkah kaččoi da kiitti. Sanoi: "Hyväd ollah 'muodot' da 'vartalo on klassillinen'!"

EMÄNDÄ 1

Miksi vardaluo sanoi?!

EMÄNDÄ 2

"Klassillinen"!

EMÄNDÄ 1

Ongo se tarttuva taudi?

EMÄNDÄ 2

Ei se taudi ole, se on rungan čomuus! Sih kuuluu mitad: ollaago tagamuz da ryndähäd oigeiz mitois? (Lähtöö iäreh da hyvästelöö vuottamah jiiäjie.)

MUŽIKKA

Kehnon ryndähien kiittäjä! Ei niil midä virgua ole, vet häi ei ole lasta suanut, maho on! Midä virgua on ryndähil, kudamat tyhjän panttina riputah?!

EMÄNDÄ 1

Häi on ijän kaiken yhenmoine kylänkierdäjä! Aivin suuda soittaa, iččie kiittää da muida moittii da liijoitteloo! Dai nygöin sanoi, što liägäri tutki muida paremmin. Valehteli! Kuuluhai tänne sai, kui aa:da kirgui!

TOHTURI

(Tuloo ukseh.) Seuraava potilas, olkaa hyvä!

(Nyd mänöö sydämeh buabo. Häi löniäh toista jalgua. Hänel on matkaz abunikkana bunukka, nuori tyttö. Buabo jiäh uksen suuh vuottamah, kui bunukka mänöö tohturin stolan viereh.)

TOHTURI

Jahah, käydäänpä tutkimaan! Olkaa hyvä ja ottakaa yläruumis paljaaksi!

TYTTÖ

Miksi minun pitää riisuutua?

TOHTURI

Näillä laitteilla kuuluvat sydämen äänet paremmin, kun ei ole vaatetta välissä.

TYTTÖ

Kuulukoon vain, mutta minä en riisuudu, kun en ole sairas!

TOHTURI

Vaikka ette ole sairas, niin silti tutkitaan, kun kerran tänne tulitte!

TYTTÖ

Ette tutki, kun en ole sairas! Tulin tänne mummon avuksi. Hän on sairas. Mummo, tulevai tänne tutkittavaksi!

BUABO

Pidäägö miungi jaksauduo? (Algaa samal ottua vuatteida iäreh.)

TOHTURI

Ei tarvitse, kyllä minä selvän saan vaatteet päälläkin! (Kuundeloo laittehel.) Nyt pyytäisin avaamaan suun ja sanomaan aa:n.

BUABO

Eigö tuo aa:n sanomini sudra mäne?

TOHTURI

Sanokaa vain: "A-a-a!", niin määrään lääkkeet.

BUABO

Kui sie void miul liäkkehed miärätä suun da aa:n avul?! Miul on kandapiä kibie. Sidä tulin ozuttamah! Kačo enzmäin vigua, pagize sen jälgeh rohtulois!

TOHTURI

No, katsotaan sitten kantapäätä! Ohoh, onpas se pahasti halki! Se kaipaisi lääkityksen ja teippauksen. Menettekö odotushuoneeseen? Kun otan muut vastaan, niin sen jälkeen hoidamme kantapäänne kuntoon.

(Buabo da tyttö siirrytäh vuotandaperttih.)

EMÄNDÄ 1

Saidgo abuo, kui ei aa:n röngyndiä kuulunut? Kiittigö vardaluo klassillizeks?

BUABO

En vie abuo suanut, vai lubai auttua! Minuo ei kiittän, engo aa:da sanonut. Bunukkua oiz voinut klassillizeks sanuo, kui käski jaksaudumah, vai häi pidi oman piän. Ei jaksaudun!

TOHTURI

(Tuloo ukseh.) Seuraava potilas, olkaa hyvä!

MUŽIKKA

Andakkua mie mänen! Miul on pienen dielot, näbieh käyn.

EMÄNDÄ 1

Mäne käy, kui nenga himoittah! Hyvin täz istujez aiga mänöö! Olet kui ildamis. Yksi pagizoh yhtä, toine toista. Yhel on kiireh, toizel lehmä jyrylleh. Pagina paginan löydää!

MUŽIKKA

(Mänöö tohturin luo.) Miul on vigua vačas. Kai ei siel ole kohalleh. Tutki hyvin da eči vigua vačas, elä suus!

TOHTURI

Ottakaa sitten vatsanne paljaaksi, niin tutkitaan ja painellaan sitä!

MUŽIKKA

(Ottau vuattiet iäreh.) Pal'l'az on!

TOHTURI

Onpas kumman värinen vatsa! En minä aikaisemmin tällaista ole nähnyt. Mitä sille on tapahtunut?

MUŽIKKA

Ei sil ole midäi tapahtunut! Olin nuorembana meril ja annoin tatuoida vaččaan kodipitäjän kartan. Siitä se kirjavuuz johtuu, kun oli paljon järvie ja vihreitä meččie.

TOHTURI

Onpas teillä ollut komea pitäjä!

MUŽIKKA

Ei se alguh nenga komie ollut, vai kui mie olen tatuoinnin jälgeh 30 kiluo lihonut, niin vačča on kazvanud da pidäjä suurendunut.

TOHTURI

Mitkäs paikat täällä on kipeät?

MUŽIKKA

Siel järven rannal on rista. Se kohta on kaikkein tervehin. Siinä oli miun syntymäkylä nimeltään (kylännimi). Oman kylän kohta on pyzynyt tervehenä, sidä kui olen hoidanut, kai illodinil olen pyyhkinyt. Viga on siel alemban niärävös.

TOHTURI

Missä paikkaa täällä?

MUŽIKKA

Kaikkein kibein kohta on siel Hyrzylän mutkan kohal. Opi sih näppilöil painua!

(Tohturi painaa mužikan mainiččemua paikkua.)

MUŽIKKA

(Älizöö koval iänel.) A-voi-voi, roskehno kui magie oli!

TOHTURI

Onpas siellä hellä paikka, kun noin pahasti sattui! Minun täytyy määrätä teille vatsan tyhjennyslääkkeet, jonka jälkeen saamme selville, ovatko suolet solmussa ja tarvitaanko käyttää puukkoa.

MUŽIKKA

Edgö vois pirtureseptie kirjuttua? Se olis puukkuo parembi!

TOHTURI

Jätetään se pirturesepti pois mielestä! Hoidetaan ensin Hyrsylän mutka suoraksi.

MUŽIKKA

Pirtun ker oliz lyštīmbi mutkan suoristusta vuottua!

TOHTURI

Kyllä nyt sairastamme ilman pirtua! Kyseessä on vakava asia. Nautitte lääkkeitä kolmen päivän ajan ja sitten tulette tänne uudelleen.

MUŽIKKA

Annadgo siit pirtureseptin?

TOHTURI

En anna! Tässä kuussa olen jakanut reseptejä niin paljon, että olen loput varannut itselleni omiin tarpeisiini. Ei minunkaan suu tuohesta ole! Lisäksi haluaisin teidän opettavan minulle vähän paikkakunnan murretta, sillä olen ihmeissäni, kun en ymmärrä, mitä tarkoittaa "äikittää", "vaččua bal'beroitaa", "läylendä pidää" ja "tuskua kai abevuttaa".

MUŽIKKA

"Äikittää" tarkoittaa, kun paisetia ajaa kuuluu ihan iskut. "Vačan bal'beroituz" on mahapuruja. Kun "läylendä pidää", niin se on kuumetta ja "tuska on niin kova, että ihan itkettää".

TOHTURI

Kiitoksia neuvoistanne!

MUŽIKKA

Ei kiittämistä, vet kiitoksel en täs piäze! Midäbö pidää maksua?

TOHTURI

Ei tarvitse mitään maksaa! Tämä on todellinen sairaus pitkään aikaan! Enimmäkseen minun vastaanotolla on käynyt luulosairaita. Sen verran minä olen Suomen historiaa lukenut, joten tunnen Hyrsylän mutkan kohtalot. Sitä halusi Venäjän tsaari, Ruotsin kuningas ja Suomen hallitus. Kun Hyrsylässä tuli hätä, apua olisi tarvittu, niin auttajaa ei ollutkaan. Kaikki jätettiin Matti Pajusen huoleksi ja vastuulle. Hyvin Matti Hyrsylän mutkan asiat hoitikin ja niin teen minäkin. Oikaisen mutkan suoraksi ja ilman pirtureseptiä!

MUŽIKKA

Hyvin ruat! Vai eigö voiz vie vähäzen tingie, kui kieldägi opassin?

TOHTURI

Ei voi! Nyt vastaanotto on päättynyt, joten lähdetään kotiin!

Sanastoa

primiettie = seurata

ruadaa = tekee (ruadua)

rištikanzat = ihmiset

paissah = puhuvat (paissa)

hos = vaikka

ei roite = ei riitä

bunukka = lapsenlapsi

konza = milloin

kus = missä

onnuako = kenties

akka = vaimo

ei targie = ei uskalla (tarreta)

nossattua = herättää

aidoinikka = naisiin menevä

muga = niin

čuhkettih = kuiskailtiin (čuhkua)

nenga = näin

sobien = vaatteiden (sovat)

piäličči = päältä

oppii = yrittää (oppie)

nybliä = nappia (nyblä)

kerittiä = avata

siit = sitten

ei kergie = ei ehdi (kerritä, *keretä)

luadie = laatia, tehdä

kui = kun

ryndähis = rinnoista (ryndähät)

dielo = asia

muga i ruavoin = niin teinkin

rohut = lääkkeet (rohtu)

duumainnut = miettinyt (duumaija)

häi = hän

kibie = kipeä

paha = vaikea

ker = kanssa

ei ellennä = ei ymmärrä (ellendiä)

hiirozie = munuaisia (hiirozet)

kulkkuo = kurkkua (kulkku)

sivuloi = selkää (sivut)

hengie = sydäntä (hengi)

ni kunne = mihinkään

ei lekaha = ei liiku (lekahtua)

ykskai = siitä huolimatta

vuotandaperttih = vastaanottohuoneeseen (vuotandapertti)

issutah = istuvat

šokkie = suuta (šokka)

pieksetäh = pieksävät (pieksiä)

kenbö = kuka

nygöin = nyt

kodiruadiet = kotityöt (kodiruaje)

maniera = tapa

pädöö = sopii

mintäabö = minkä takia

erähičči = joskus

aivin = aina

čottua = selvitystä (čotta)

en pie = en pidä (pidiä)

varrassetut = varastetut (varrastua)

tarttelehat = tartut (tarttelehtua)

vaikkani = hiljaa

stolan = pöydän (stola)

pindžakon = puseron (pindžakko)

vuarnah = naulakkoon (vuarna)

järilleh = takaisin

ettögö = ettekö

jrjrylleh = kiimassa

häkil = sonnille (häkki)

taluo = käyttää

dai = myös

neveskä = miniä

vačan ker = odottaa lasta

buabuimah = auttamaan synnytyksessä (buabuija)

piässämmö = päästämme (piästiä)

istoilleh = istualtaan (istuo)

Emänpäivä = Neitsyt Marian kuolonuneen nukkuminen 15.8.

venčaidih = vihittiin (venčaija)

näbieh = nopeasti

pruaznikkua = juhlaa (pruaznikka)

pitkäs puaras = kävelyllä kahden kesken

čotaiče = laske (čotaija)

himoittannoh = haluttanee (himoittua)

iäreh = pois

ukseh = ovelle (uksi)

kuččuu = kutsuu (kuččuo)

piästyö = päästyään (piässä)

jaksauduo = riisuutua

tahon = haluan (tahtuo)

niärävös = vatsan pohjassa (niärävö)

n'urpissuksis = pettyneenä (n'urpistuo)

ristarihma = kaularistolanka

rungan = vartalon (runga)

čomuus = kauneus

virgua = käyttöä

maho = hedelmätön

kudamat = jotka

riputah = riippuvat (rippuo)

sydämeh = sisään

buabo = mummo

löniäh = ontua (lönätä)

matkas = mukana

abunikkana = avustajana (abunikka)

jiäh = jää (jiähä)

miungi = minunkin

sudra = hukkaan

ozuttamah = näyttämään (ozuttua)

pagize = puhu (paissa)

andakkua = antakaa (andua)

pal'las = paljas

alguh = alkuun (algu)

roskehno = hyvänen aika

magie = makea

opassin = opetin (opastua)